

14 juni 2010

Advies over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de toepassing van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie

1 Inleiding

Het decreet dat de werking van het Vlaams Vredesinstituut omschrijft, stipuleert dat het instituut advies uitbrengt aan het Vlaams Parlement over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie.¹ Op 9 april 2010 heeft de Vlaamse Regering haar jaarlijks verslag over de wapenhandelⁱ in 2009 ingediend bij het Vlaams Parlement.²

In voorliggende adviesnota wordt de aandacht gevestigd op een aantal belangrijke elementen in het verslag van de Vlaamse Regering, waarbij het Vredesinstituut advies uitbrengt aan het Vlaams Parlement. De aandachtspunten en het advies zijn gebaseerd op voorgaande adviezen en onderzoek van het Vredesinstituut in zijn onderzoeksprogramma Wapenhandel en –productie, waarin het instituut het nationale, Europese en internationale juridische kader voor de buitenlandse wapenhandel volgt, alsook de feiten en cijfers van de wapenproductie en -handel in Vlaanderen. Voorliggend advies is in het bijzonder geïnformeerd door het jaarrapport ‘*Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweërlei gebruik 2009*’³, dat op 17 maart 2010 werd voorgesteld in het Vlaams Parlement. Het jaarrapport van het instituut omvat de cijfers over in- uit- en doorvoer van militair materieel in het voorbije jaar en een diepgaande analyse van die cijfers. Daarnaast geeft het Vredesinstituut in zijn jaarrapport ook analyse en duiding bij de vergunde handel in producten voor tweërlei gebruik (*dual-use*). Daarover wordt evenwel niet gerapporteerd in het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering en dit wordt bijgevolg niet besproken in voorliggende nota.

Het uitgangspunt van het Vredesinstituut bij voorliggend advies is dat een sluitende controle op het verhandelen van militair materieel nodig is. Controle over de verspreiding ervan is immers een noodzakelijke voorwaarde voor vrede en stabiliteit. De opportuniteit van exporten wordt geval per geval beoordeeld aan de hand van internationaal overeengekomen richtlijnen. Niet alleen waar, maar ook door wie het materieel gebruikt wordt, is bij die beoordeling bepalend.

Het beleid dat de handel in militair materieel controleert, moet transparant zijn zodat democratische opvolging en controle van het beleid mogelijk is. Met dit advies wil het Vredesinstituut het Vlaamse wapenhandelbeleid evalueren, en de parlementaire controle op dat beleid ondersteunen en versterken.

ⁱ Voor de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie waarop de wet de wet van 5 augustus 1991 van toepassing is, worden in voorliggende adviesnota de termen ‘wapenhandel’ en ‘handel in militair materieel’ gebruikt.

2 Aandachtspunten bij het jaarverslag wapenhandel 2009 van de Vlaamse Regering

2.1 Het aandeel van de wapenexport waarbij de industrie de laatst gerapporteerde gebruiker is bij het afleveren van de vergunning, is de afgelopen jaren sterk gestegen.

In 2009 werden 326 vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid voor de uitvoer van militair materieel. Deze uitvoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 282,2 miljoen euro. Vergeleken met 2008 is de waarde van de vergunde export gestegen met 42,2 miljoen euro (+17,6%).⁴ Voor elke uitvoervergunning wordt in het jaarverslag de bestemming en de eindgebruiker van het product meegedeeld. In hoofdstuk 5 van het jaarverslag waarin de methodologie besproken wordt, staat beschreven hoe de Vlaamse Regering per individuele vergunning aangeeft wie de bestemming en de eindgebruiker is van de producten. Het onderscheid dat gemaakt wordt tussen 'bestemming' en 'eindgebruiker' en analoog tussen 'land van bestemming' en 'land van eindgebruik', is van cruciaal belang om controle op de handel in militair materieel naar behoren te kunnen uitoefenen.⁵ De bestemming is de eerste ontvanger van de goederen, diegene naar wie de producten verzonden worden. Mogelijk is de bestemming ook diegene die de goederen aanwendt voor het vooropgestelde eindgebruik (bijvoorbeeld inzet in het leger), en dus ook de eindgebruiker. Soms is dit niet het geval. Wanneer defensiegerelateerde producten bijvoorbeeld geïntegreerd worden in grotere wapensystemen, is de bestemming 'industrie' en de eigenlijke eindgebruiker diegene die het militaire eindproduct uiteindelijk inzet. Hoewel grotere wapensystemen doorgaans op bestelling geproduceerd worden (en de eindgebruiker aldus gekend is), is dit niet altijd het geval of wordt het niet bekend gemaakt. Uit een analyse van de cijfers uit het jaarverslag 2009 van de Vlaamse Regering blijkt dat 78% van de waarde van de uitgereikte vergunningen de categorieën 'industrie' of 'handelaar' als laatst gekende gebruiker hadden. In 2007 en 2008 was dat respectievelijk in 60% en 73% van de waarde van de vergunningen het geval. Er is dus sprake van een stijgende trend.

Met het oog op een sluitende controle op de handel in militair materieel, doen deze cijfers de vraag rijzen of het voldoende is dat Vlaanderen vergunningen beoordeelt op basis van informatie over de bestemming, zonder daarbij de eindgebruiker te kennen. En stel dat de overheid over informatie beschikt over zowel de bestemming als de eindgebruiker (gegeven dat deze twee van elkaar verschillen), moeten beide dan opgenomen worden in de beoordeling? Indien alleen de bestemming deel uitmaakt van de beoordeling van een vergunningsaanvraag, impliceert dit dat de verantwoordelijkheid voor verdere uitvoer overgedragen wordt aan het land van bestemming. In verschillende landen, en ook op het niveau van de EU, laait de discussie over dit specifieke punt fel op. Een te strenge houding ondergraaft de economische belangen van een land of regio (met name de concurrentiepositie van de defensiegerelateerde industrie), een te lakse houding leidt tot het afschuiven van verantwoordelijkheid, daar waar een doeltreffende controle juist garant moet staan voor een verantwoord wapenexportbeleid.

In het kader van een sluitend controlebeleid en kwalitatieve parlementaire controle, is het nodig dat de Vlaamse Regering alle mogelijke informatie verzamelt betreffende de bestemming én de

uiteindelijke eindgebruiker van welbepaalde exporten. Geval per geval kan dan beoordeeld – en naar het parlement toe verantwoord – worden, of de verantwoordelijkheid m.b.t. de eindgebruiker aan het land van bestemming overgelaten wordt of niet. Volledige informatie over zowel de bestemming als de eindgebruiker is een noodzakelijke voorwaarde voor een verantwoord(elijk) beleid. Hoewel de uiteindelijke eindgebruiker niet altijd te achterhalen is, zijn bijkomende inspanningen mogelijk. In de eerste plaats dient de plicht van het bedrijfsleven om *juiste en volledige* informatie te verstrekken bij de aanvraag van in-, uit- of doorvoervergunningen (artikel 9, wet van 5 augustus 1991)⁶ benadrukt te worden. Daarnaast kan uitwisseling van informatie met inlichtingendiensten en andere overheidsinstanties uit binnen- en buitenland helpen om informatie te vergaren over het eindgebruik van een product.

Met betrekking tot de controle op eindgebruik is ook de nieuwe EU-richtlijn inzake intracommunautaire handel in militair materieel van belang. Vanaf eind juni 2012 treedt een versoepeld vergunningssysteem voor handel in defensiegerelateerd materieel binnen de Europese Unie in werking, zoals vastgesteld in Richtlijn 2009/43/EG.⁷ De richtlijn heeft belangrijke gevolgen voor het Vlaamse wapenhandelbeleid. Uit een analyse van de cijfers van het jaarverslag van de Vlaamse Regering blijkt dat bijna 50% van de waarde van de vergunde uitvoer in Vlaanderen bestemd is voor EU-lidstaten. Eens de genoemde Europese richtlijn geïmplementeerd is, zullen bedrijven voor dergelijke overdrachten van defensiegerelateerd materieel binnen de EU niet meer alleen gebruik kunnen maken van individuele vergunningen, zoals dit vandaag het geval is, maar ook van algemene en globale vergunningen. Algemene vergunningen worden afgekondigd voor bepaalde producten. Alle bedrijven op het grondgebied van een lidstaat kunnen hiervan gebruik maken, en hoeven geen bijkomende vergunning meer aan te vragen voor deze producten. Globale vergunningen worden aan bedrijven toegekend. Onder een globale vergunning zullen bedrijven (categorieën van) producten kunnen overdragen naar (categorieën van) bestemmingen binnen de EU. Voor gevoelige of eenmalige overdrachten blijven de individuele vergunningen bestaan.⁸ Hoewel het moeilijk wordt om voor algemene en globale vergunningen het eigenlijke eindgebruik systematisch in kaart te brengen, houdt de logica stand om dit voor gevoelige overdrachten onder individuele vergunning te blijven doen. Zowel de bestemming als de eindgebruiker dienen in de mate van het mogelijke door de overheid gekend te zijn. Bovendien laat de richtlijn toe aan lidstaten om uitvoerbepalingen te verbinden aan overdrachtsvergunningen en garanties te vragen over het eindgebruik. De richtlijn reguleert niet de handel met landen buiten de EU; voor deze transacties blijven individuele vergunningen de norm.

2.2 Het consultatiemechanisme van COARM als indicator van harmonisering in het Europese wapenexportbeleid en een transparante toepassing van de Europese criteria voor wapenuitvoer

De Vlaamse Regering belicht in haar jaarverslag over wapenhandel telkens een bepaald thema. Dit jaar werd in hoofdstuk 7 ingezoomd op de activiteiten van de EU Raadswerkgroep betreffende conventionele wapens (COARM). Eén van de belangrijkste troeven van COARM is dat het een platform biedt voor besprekingen tussen EU-lidstaten over de situatie in bepaalde

bestemmingslanden en over de toepassing van de gemeenschappelijke toetsingscriteria uit het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB.⁹ COARM beheert een consultatiemechanisme waarin lidstaten elkaar consulteren indien ze voor een soortgelijke vergunningsaanvraag – op basis van gelijke criteria – tot een verschillende beoordeling van een vergunningaanvraag zouden komen.ⁱⁱ COARM rapporteert over deze consultaties in haar jaarlijks verslag met een lijst van bestemmingslanden die voorwerp uitmaakten van consultaties en van lidstaten die consultaties initieerden of ontvingen.¹⁰ De uitkomst van deze bilaterale consultaties is vertrouwelijk. Volgens de meest recente cijfers heeft Belgiëⁱⁱⁱ in 2008 10 keer een consultatie geïnitieerd (bij de behandeling van een vergunningsaanvraag die door een andere lidstaat geweigerd werd) en 4 keer consultaties ontvangen (waarbij een andere lidstaat overwoog om een door België geweigerde vergunning toe te kennen). Het rapport ‘*Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweërlei gebruik 2009*’ van het Vredesinstituut geeft bovendien een overzicht van bestemmingslanden die de voorbije jaren (2006-2008) voorwerp uitmaakten van consultaties en waarvoor de Vlaamse overheid in 2009 vergunningen uitreikte. Deze bestemmingslanden strekken zich uit over alle continenten, gaande van Rusland en Zuid-Afrika, tot Colombia, de Filipijnen of Irak.

Cijfers over het aantal consultaties tussen EU-lidstaten vormen een interessante indicator voor het succes van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB waarin 8 criteria opgenomen zijn die alle lidstaten dienen toe te passen bij de beoordeling van vergunningsaanvragen.¹¹ Meer transparantie en uitwisseling van informatie tussen EU-lidstaten over de manier waarop de criteria toegepast worden, zou de harmonisering van het exportbeleid van lidstaten ten goede komen.

Ook op Vlaams niveau is de parlementaire controle gebaat bij meer inzicht in de manier waarop de criteria gehanteerd worden. Hoe worden verschillende criteria tegen elkaar afgewogen? Welk gewicht kent de Vlaamse overheid toe aan de criteria? Hoe streng worden ze toegepast? Op basis van welke criteria werd een bepaalde vergunning toegekend/geweigerd? Meer openheid in de besluitvorming draagt bij aan een betere beleidsverantwoording. Bovendien wordt op die manier het beleid beter voorspelbaar, wat ook de rechtszekerheid van bedrijven ten goede komt. Meer aandacht voor de verantwoording van beleidsbeslissingen aan de hand van de Europese criteria is wenselijk en dit zowel in mondelinge toelichtingen als in schriftelijke verslagen in/aan het parlement.

ⁱⁱ Vooraleer lidstaat A een uitvoervergunning uitreikt die gelijkaardig is aan een vergunningsaanvraag die in de voorafgaande drie jaar werd geweigerd door lidstaat B, wordt verwacht dat lidstaat A lidstaat B consulteert over de redenen van deze weigering. Een toekenning van de vergunning zou immers het beleid van lidstaat B ondermijnen. Op die manier streeft de EU naar meer harmonisering in het exportcontrolebeleid van lidstaten.

ⁱⁱⁱ Het EU-verslag geeft geen cijfers weer voor Wallonië, Brussel en Vlaanderen afzonderlijk.

2.3 De vergunde invoer van vuurwapens is de afgelopen jaren sterk gestegen, maar wie de uiteindelijke eindgebruikers zijn van deze vuurwapens wordt in veel gevallen niet vermeld

Uit het jaarverslag van de Vlaamse Regering blijkt dat 450 wapen invoervergunningen werden uitgereikt door de Vlaamse overheid in 2009. Deze vergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 53,3 miljoen euro. Een analyse van deze invoervergunningen toont aan dat de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens (ML1.a) in 2009 met 35% gestegen is ten opzichte van 2008. Op vier jaar tijd is de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens bijna verdrievoudigd: van 1,3 miljoen euro in 2005 naar 3,4 miljoen euro in 2009. In deze periode nam ook de vergunde invoer van munitie (ML3.a) en attributen zoals wapenvizieren (ML1.d) sterk toe. Vuurwapens worden in Vlaanderen voornamelijk door handelaars ingevoerd. Een deel van deze wapens is bestemd voor lokale politiediensten die Vlaamse handelaars inschakelen voor de aankoop van dienstwapens. Een ander deel van de ingevoerde vuurwapens is bestemd voor verkoop aan particulieren op de civiele markt.¹² Uit het jaarverslag van de Vlaamse Regering is het meestal niet duidelijk in welke handen deze vuurwapens uiteindelijk terecht komen. Bovendien zijn niet alle invoervergunningen voor vuurwapens die worden uitgereikt door de Vlaamse overheid opgenomen: de vergunningen die worden uitgereikt onder het stelsel van de Europese richtlijn 91/477 worden niet gerapporteerd in het jaarlijks verslag aan het parlement. Deze vergunningen hebben betrekking op de overbrenging van vuurwapens binnen de EU (met uitzondering van oorlogswapens en militair materieel), onder meer tussen erkende wapenhandelaars.

In het jaarverslag van de Vlaamse Regering komt de invoer van wapens enkel aan bod in een overzichtstabel met louter het aantal en de totale waarde van uitgereikte en geweigerde invoervergunningen, en in de bijlage die uitgereikte en geweigerde invoervergunningen oplijst. Hoe de behandeling van deze vergunningsaanvragen gebeurt en met welke criteria rekening wordt gehouden door de Dienst Controle Wapenhandel, wordt niet toegelicht.

Zoals bij de controle op het eindgebruik bij wapenexport is het, met het oog op een kwalitatieve parlementaire controle, noodzakelijk dat de Vlaamse overheid alle beschikbare informatie verzamelt over de uiteindelijke eindgebruikers van de ingevoerde vuurwapens. Alleen op deze wijze kan een verantwoord(elijk) beleid worden gevoerd. Hoewel de uiteindelijke eindgebruiker niet altijd te achterhalen is, zijn bijkomende inspanningen door de Vlaamse overheid mogelijk. Ook hier dient de plicht van vergunningsaanvragers te worden benadrukt om *juiste* en *volledige* informatie te verstrekken bij hun aanvraag (artikel 9, wet van 5 augustus 1991).¹³ Deze informatie dient de regering te delen met het parlement in haar jaarlijks verslag.

2.4 De transparantie in de jaarverslagen is de afgelopen jaren sterk verbeterd, maar blijft vatbaar voor significante verbetering

Transparantie in de rapportage over buitenlandse wapenhandel is geen doel op zich, maar moet een middel zijn, onder meer om tot een doeltreffende en accurate parlementaire controle te komen. De voorbije jaren is een duidelijke evolutie naar een verhoogde transparantie merkbaar

in de methodologie die de Vlaamse Regering hanteert in haar verplichte rapportage over goedgekeurde en geweigerde vergunningsaanvragen aan het Vlaams Parlement. Geleidelijk aan evolueerde de verslaggeving van geaggregeerde cijfers per land van bestemming/afzender en louter een opsplitsing van het aantal vergunningen naar categorie van bestemming en een erg rudimentaire indeling van militair materieel, naar een rapportage waarin voor *elke* individuele vergunningsaanvraag de volgende kenmerken worden opgelijst: de aard van de goederen (gebaseerd op de indeling van de Europese lijst van militaire goederen, aangevuld met een aantal 'Vlaamse' categorieën), de waarde van de goederen waarop de vergunning betrekking heeft, het land van afzender, het land van bestemming, de aard van de bestemming, de aard van de eindgebruiker (indien deze bekend is en niet de bestemming is) en het land van de eindgebruiker (indien dit niet het land van bestemming is).¹⁴ Deze informatie wordt niet enkel in het jaarverslag van de regering aan het parlement meegedeeld, maar is ook maandelijks beschikbaar via de website van de Dienst Controle Wapenhandel.¹⁵ De Vlaamse jaarverslagen zijn beduidend transparanter dan de federale jaarverslagen van voor de bevoegdheidsoverdracht en de huidige jaarverslagen van de overige Belgische gewesten.

De verhoogde transparantie heeft de mogelijkheid voor kwalitatieve parlementaire controle sterk verbeterd, maar dit neemt niet weg dat nog steeds een aantal pistes voor verbetering blijven bestaan. In het jaarverslag van de Vlaamse Regering wordt immers niet gerapporteerd over alle verstrekte en geweigerde vergunningsaanvragen voor de buitenlandse handel in militair materieel. Zo ontbreekt informatie over hernieuwingen van reeds vergunde transacties en tijdelijke transacties, de vergunningen die vallen onder het stelsel van de Europese richtlijn 91/477 en een systematische verslaggeving omtrent de motivering voor de geweigerde vergunningen. Tevens is het wenselijk om in het jaarverslag ook een overzicht op te nemen van de reële buitenlandse handel in militair materieel die plaats vindt op basis van de uitgereikte vergunningen.

3 Advies

Het Vlaams Vredesinstituut vestigt de aandacht op vier belangrijke elementen met betrekking tot het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, dat op 9 april 2010 werd ingediend bij het Vlaams Parlement:

- het aandeel van de wapenexport waarbij de industrie de laatst gerapporteerde gebruiker is bij het afleveren van de vergunning, is de afgelopen jaren sterk gestegen;
- het consultatiemechanisme van COARM is een indicator van de harmonisering in het Europese wapenexportbeleid en een transparante toepassing van de Europese criteria voor wapenuitvoer is belangrijk;
- de vergunde invoer van vuurwapens is de afgelopen jaren sterk gestegen, maar wie de uiteindelijke eindgebruikers zijn van deze vuurwapens wordt in veel gevallen niet vermeld;
- de transparantie in de jaarverslagen is de afgelopen jaren sterk verbeterd, maar blijft vatbaar voor significante verbetering.

Met betrekking tot de voorgaande aandachtspunten bij het Vlaamse wapenhandelbeleid waarover wordt gerapporteerd in het verslag van de Vlaamse Regering, formuleert het Vredesinstituut volgend advies om het Vlaamse wapenhandelbeleid te optimaliseren, en de parlementaire controle op dat beleid te ondersteunen en te versterken.

Het Vlaams Vredesinstituut adviseert het Vlaams Parlement:

- **de Vlaamse Regering te vragen om extra inspanningen te leveren om alle mogelijke informatie te verzamelen over de bestemming en de uiteindelijke eindgebruiker indien deze van elkaar zouden verschillen, deze informatie op te nemen in de behandeling van vergunningsaanvragen en mee te delen aan het parlement;**
- **de Vlaamse Regering te vragen om in de verantwoording van haar beleid naar het parlement toe, meer inzicht te verschaffen in de manier waarop de Europese toetsingscriteria uit het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB gehanteerd worden;**
- **de Vlaamse Regering te vragen dat in haar jaarverslag aan het Vlaams Parlement voldoende aandacht wordt besteed aan de invoer van wapens;**
- **de Vlaamse Regering te vragen om de transparantie in het jaarverslag te verhogen door de opname van gedetailleerde informatie over de reële buitenlandse handel in militair materieel, hernieuwingen van vergunningen, tijdelijke transacties, vergunningen onder het stelsel van de Europese richtlijn 91/477, en motivering voor de geweigerde vergunningen.**

Eindnoten

-
- ¹ Decreet houdende oprichting van een Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie bij het Vlaams Parlement van 7 mei 2004 (Tekstbijwerking tot 08-07-2009), artikel 6.
- ² Jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2009 tot 31 december 2009. (Stuk 53-A (2009-2010) - Nr. 1)
- ³ Duquet, N. (2010), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweeërlei gebruik 2009](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ⁴ Duquet, N. (2010), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweeërlei gebruik 2009](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ⁵ Voor meer gedetailleerde informatie over de controle op eindgebruik en het onderscheid tussen de bestemming en de eindgebruiker, zie ook Vlaams Vredesinstituut (2008), [Eindgebruik als factor in de vergunningsprocedure voor wapenuitvoer in Vlaanderen](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ⁶ Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie.
- ⁷ Richtlijn 2009/43/EG betreffende de vereenvoudiging van voorwaarden voor de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de gemeenschap, Publicatieblad van de Europese Unie L/146/1, 10 juni 2009.
- ⁸ Voor meer informatie over de inhoud van de richtlijn, zie Vlaams Vredesinstituut (2008), [Het Europees defensiepakket: naar een liberalisering en harmonisering van de Europese defensiemarkt](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ⁹ Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van de Raad van 8 december 2008 tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, Publicatieblad van de Europese Unie L/335/99, 13 december 2008.
- ¹⁰ Raad van de Europese Unie, Elfde jaarverslag volgens artikel 8, lid 2, van Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van de Raad tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, Publicatieblad van de Europese Unie 2009/C265/01, 6 november 2009.
- ¹¹ Voor meer informatie over de naleving van het Gemeenschappelijk Standpunt, zie Vlaams Vredesinstituut (2010), [Het gemeenschappelijk standpunt over wapenuitvoer in het licht van een ontluikende Europese defensiemarkt](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ¹² Duquet, N. (2010), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweeërlei gebruik 2009](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ¹³ Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie.
- ¹⁴ Voor een meer gedetailleerd overzicht van deze evolutie naar een meer transparante verslaggeving, zie Duquet, N. (2010), [Vlaamse buitenlandse handel in wapens en producten voor tweeërlei gebruik 2009](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p.24-25.
- ¹⁵ <http://iv.vlaanderen.be/wapenhandel>
-

Het Vlaams Vredesinstituut werd bij decreet opgericht door het Vlaams Parlement als onafhankelijk instituut voor vredesonderzoek. Het Vredesinstituut voert wetenschappelijk onderzoek uit, documenteert relevante informatiebronnen, en informeert en adviseert het Vlaams Parlement en het brede publiek inzake vredesvraagstukken.

www.vlaamsvredesinstituut.eu